

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

VII. Soluuntur obiectiones aduersariorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

videre non possemus, quis non arbitraretur se deludi? Denique si solem in medio cælo conspiceremus non lucentem, & nihil tamen interpositum esse videremus, quis non assereret naturam solis mutatam esse? Si igitur fieri possunt ista omnia sine destructione naturæ, vt Petrus Martyr affirmat, licet ignorantibus miraculum videatur omnino destrui natura in eiusmodi suspensione causalitatum: cur non idem fieri poterit in magnitudine locum non occupante?

CAPVT SEPTIMVM.

Soluuntur obiectiones aduersariorum.

D V o sunt aduersariorum argumenta præcipua. VNUM ex Augustino in epistol. 57. ad Dardanum, quod & à Caluino, & à Petro Martyre millies repetitur; sic enim AVGVSTINVS loquitur: *Non potuit obtinere quantitas corporis, quod potuit qualitas; nam ita distantibus partibus, que simul esse non possunt, quoniã sua quæq; spatia locorum tenent, minores minora, & maiora maiores, non potuit esse in singulis quibusq; partibus tota, & extantia, sed amplior est quantitas in amplioribus partibus, breuior in breuioribus, & in nulla parte tanta, quanta per totum. Et infra: Spatia locorum tolle corporibus, & nusquam erunt; & quæ nusquam erunt, nec erunt. Et supra iam dixerat, destrui naturam humanam Christi, si non detur ei certum spatium, quo more aliarum rerum corporatarum contineatur.*

RESPONDEO; AVGVSTINVS in ea epistola quædam dicit de corpore Christi, quædam de corporibus generatim, quæ non sunt confundenda. De corpore Christi docet, illud non esse vbique diffusum, ita vt forma, & figura humana careat; id enim esset naturam eius destruere. Sic enim loquitur initio epistolæ: *Hinc fortasse intelligendum dicitur, Paradisum quasi in aliqua cali parte compositum, aut quia & ubiq; Deus sit, hominẽ quoq; illum, qui in Deo sit, & ubiq; esse diffusum. Et infra hoc ipsum refellens: Sic venturus est, inquit, illa Angelica voce testante, quemadmodum ire & visus est in cælum, id est, in eadem carnis forma atq; substantia; cui profectò immortalitatem dedit, naturam non abstulit. Secundum hanc formam non est putandus & ubiq; diffusus: cauendum est enim, ne ita diuinitatem astruamus hominis, & veritatẽ corporis auferamus.*

*Non est autem consequens, ut quod est in Deo, ita sit ubique
ut Deus.* Hæc ille: nec alia dicit de corpore Christi in par-
tulari.

Hæc autem directè pugnant cum sententia Vbiquitarum
Lutheranorum, qui per vnionem hypostaticam, ita Christi
corpus vbique diffusum esse volunt, ut nusquam seruetur figu-
ram, formam, & situm humano corpori cõuenientem: quod
est (ut Augustinus dicit) destruere naturam humanam Christi.
At nos fateremur Christi corpus nõ esse vbique diffusum, & ubi-
cunque est, habere suam formam, & figuram humanam
partium situm, ac dispositionem; quamuis hæc figura, forma
dispositio partium in cœlo conspiciatur, ubi locum replet
Sacramento autem sit quidem, sed non repleat locum, nec
deri à nobis possit: quemadmodum etiam ut supra dictum
non caruit figura, & forma Christus, cum se non semel in
bilem fecit; neq; carne, & ossibus caruit, quando super aquam
ambulauit, & per clausas portas intrauit.

Iam verò de corpore generatim duo dicit Augustinus
PRIMO corpora magnitudinem habentia extensa esse, & ha-
bere certum ordinem partium, & proinde non posse fieri
tanta sit magnitudo vnus partium, quanta totius; vel tantum
paruo corpore, quanta in magno: cuius contrarium videmus
non solum in rebus spiritualibus, sed etiam in qualitatibus
corporalibus. Nam eadem anima, & tota potest esse in parte
corporis, & in toto corpore; & similiter in paruo corpore,
in magno; & potest fieri, ut tantus sit candor, vel calor in parte
corporis, quantus in toto, immò etiam ut maior sit candor,
vel calor in paruo corpore, quàm in magno.

Quæ omnia verissima sunt, & nihil pugnant cum senten-
tia nostra de Eucharia; quia solum requirit Augustinus, ut
omne verum corpus sit extensum in se, non autem, ut necesse
riò coextendatur loco. Quòd si in verbis Augustini primo lo-
co allegatis ab hæreticis, sit mentio loci, id sit, quia à poste-
riori probat Augustinus corpus in se extensum esse ex eo, quod
occupat certum spatium loci, sed non inde sequitur non posse
se extensum esse in se, nisi occupet locum. Ac per hæc expli-
ta manent prima verba Augustini supra citata: *Non potest
inere quantitas, &c.*

SECUNDO Augustinus dicit corpora ita esse in loco, ut
pendeant à loco, cum è contrario Deus ita sit in loco, ut non
pendeat

pendeat à loco, sed potius locus pendeat à Deo. Sed hoc dictum intelligendum est de corporibus, quæ sunt infra cælum, & quatenus naturaliter existunt: nam alioqui falsum esset. Siquidem, ut sæpe diximus, vltimum cælum nõ est in spatio, vel loco aliquo, sed est in seipso, & in Deo: & sicut vltimũ cælum non eget vlllo spatio, in quo sit, ita posset sine dubio Deus conseruare alia corpora sine spatio, tametsi naturaliter egeant spatio.

Neque mirum, aut durum videri debet, dictum Augustini non esse verum absolutè, sed solùm cum duabus illis limitationibus: id enim abundè sufficit proposito ipsius; solùm em̄ docere volebat, Deum ita esse in loco, vt non pendeat à loco. Vt autem ostenderet, quid sit esse in loco, & non pendere à loco, explicuit per contrarium, quod est nobis notius, id est, per exempla corporum, quæ ita sunt in loco, vt pendeant à loco: ad huius autem exempli veritatem, satis est, si quædam corpora non possint naturaliter existere nisi in loco sint. Atque hinc explicata manent illa alia verba: *Spacia locorum tolle corporibus, &c.*

ALTERA obiectio Philosophica est: nituntur enim ostendere destrui essentiam quantitatis, si alicubi ponatur, & tamen non occupet locum. Sic enim Calvinus argumentatur lib. 4. Instit. cap. 17. §. 29. *Hæc est propria corporis Veritas, vt spacio contineatur, vt suis dimensionibus constet, vt suam faciem habeat: facessat igitur stultũ illud cõmentum, quod tam mentes hominum, quam Christum pani affigit.* SECUNDO Petrus Martyr in lib. contra Gardiner. obiecto 74. probat quædam esse ita intrinseca rei, vt licet sint posteriora, tamen separari nequeant vlllo modo: *Nam facultas intelligendi est posterior ipsa hominis essentia, cum illa qualitas, ista substantia sit, & tamen nõ potest separari ab homine facultas intelligendi; neque enim homo erit, si ratione careat. Similiter quantitas est posterior corporata substantia, et tamen separari nequeunt, sine interitu substantia. Sed occupare locum, est quædam intrinseca proprietas quantitatis; ergo separari non poterit à quantitate, licet posterior sit.* TERTIO idem ibidem argumentatur: *Non potest separari quaternarius à modo quaternarij, ita vt existat per modum vnitatis; ergo nec poterit linea, aut alia quantitas cõtinua separari à modo suo, ita vt existat non extense, sed indiuisibiliter.* Huc pertinet aliorũ etiam argumētum, quod

V u sit

fit **QVARTVM**: Non potest substantia existere nisi substantialiter; ergo nec quantitas, nisi quantitativè. & aliud quod fit **QVINTVM**: Non potest illo modo spiritus indivisibilis existere per modum corporis divisibiliter, & extense, ergo nec potest corpus divisibile existere illo modo per modum spiritus indivisibiliter. **SEXTVM**: Videtur implicare contradictionem, si corpus trium creatorum contineatur sub dimensionibus fractionis panis unius digiti: nam si ita fiat, erit idem corpus maius & minus; & proinde maius, & non maius respectu eiusdem. **SEPTIMVM**: Si corpus Domini suam habet in Eucharistia figuram, & partium distinctionem, & ordinem; ergo distans partem magis quàm pedus à capite. At distantia maior, & minus in relatione ad locum intelligi nequit: illa enim magis distans se, inter qua minus intervallum interiectum est. **OCTAVVM**: De essentia quantitatis est habere partem extra partem; ergo sibi est una pars non est alia: non igitur tota quantitas corporis Domini in eadem hostia particula esse potest.

Sed hæc omnia solvi possunt ex fundamentis iactis capite. **AD PRIMVM** igitur Calvini argumentum respondeo, illud admiscuisse vera falsis, ut aliquid dicere videretur. Nam qui ait ad corporis veritatem requiri, ut suas dimensiones & suam faciem habeat, verum est: neq; nos dicimus, Christum in Eucharistia dimensionibus, aut facie carere. Quod si rō addit, requiri etiam, ut spatio contineatur: falsum est, ut supra ostendimus. Et sanè si ex tota hac aula, in qua sumus, Deus totum aërem auferret, nec alium ingredi partem retur, nos omnes retineremus dimensiones nostras, & faciem, & tamen nec spatio contineremur, nec vilis alterius faciem videret.

AD SECUNDVM Petri Martyris dici posset, **IN PRIMVM** illa non esse similia, quæ ipse ut similia adducit. Nam repletum locum est actus quidam, non potentia; at facultas intelligendi est potentia, non actus: & magis absurdum est, rem carere potentia, quàm actione. Vnde nos qui dicimus quantitatem aliquando diuino miraculo non replere locum: tamen similia dicimus, illam ex se aptam esse replere locum, & repleretur si suæ naturæ relinquatur.

DEINDE etiam respondeo, facultatem intelligendi per diuinam potentiam tolli posse, nec tamen inde sequi, ut homo desinat esse homo, sed tantum, ut desinat exercere, quæ dicitur

minis sunt, quia instrumentis actionum humanarum careat: quemadmodum infantes, ac moriones homines sunt, quia rationabilem animum possident, licet non minus careant usu intelligendi, quam si facultatem istam penitus non haberent. Quod idem dico de substantia, & quantitate; licet enim naturaliter se iungi nequeant, tamen nullam inuoluit contradictionem, ut vnum sine altero sit.

Ad TERTIVM eiusdem respondeo, quaternarium non posse separari à modo quaternarij essentiali, sed posse ab accidentario, id est, non potest fieri ut quaternarius redigatur ad essentialitatem unitatis, ita ut quatuor homines sint vnus homo: sed potest fieri, ut redigatur ad locum unitatis, ita ut quatuor homines occupent locum vnus hominis. Et eodem modo non potest linea, vel corpus separari à modo suo essentiali, ita ut fiat in se indiuisibile, sed potest tamen separari à modo accidentario, ita ut non occupet locum diuisibilem.

Ad QVARTVM de substantia, quæ non videtur posse existere, nisi substantialiter, respondeo eodem modo, substantiam non posse separari à modo suo essentiali, quod fieret, si inhaereret in subiecto more accidentium: tamen posse separari à modo suo intrinseco, & proprio, sed non essentiali, qui est per se existere. Nam substantia humanitatis Christi, ab isto modo separata est, cum existat in Verbo, & non habeat propriam subsistentiam: sic igitur & quantitas non potest existere nisi quantitatiuè, quantum ad essentialem modum, quia non potest existere sine extensione, & partium distinctione in se; tamen bene potest existere non quantitatiuè in ordine ad locum, ut saepe diximus.

Ad QVINTVM de spiritu & corpore, Respondeo, ex eodem principio colligi posse, cur non possit spiritus extendi in loco, & possit corpus non extendi. Nam extendi in loco est effectus formalis extensionis in se; ideo enim potest aliquid extendi in loco, quia in se est extensum; non è contrario. Potest autem causa formalis ab effectu separari, non contra, effectus à causa; quia causa prior est, effectus posterior. Hinc igitur potest corpus in se extensum non extendi in loco, quia per hoc separatur tantum causa ab effectu: non autem potest spiritus in se indiuisibilis extendi in loco, quia per hoc poneretur effectus formalis sine causa, & posterius sine priore; quod fieri nequit.

Ad **SEXTVM** respondeo, si consideremus dimensiones corporis Christi seorsim, & dimensiones hostiæ consecratæ, maiores multò esse illas, quàm istas; tamen si consideremus eundem corporis Domini dimensiones, vt sub specie panis ineffabiliter continentur, non esse maiores nec minores, quia nec commensurantur illæ istis, sed existunt sine ordine ad locum modo ferè, quo anima est in corpore, quæ nec minor, nec maior corpore dici potest.

Ad **SEPTIMVM** respòdeo, distantiam, quæ est inter membra corporis, quatenus in se extensum est, non esse distantiam localem, sed alterius cuiusdam generis: dicuntur enim ea distare inter se, quæ non sunt immediatè coniuncta; & ea magis distare, inter quæ plura sunt interiecta, non interualla sed membra. Quod perspicuè cernitur in corpore humano, quod supra cælum collocatum esse cogitare possemus: si siquidem distarent pedes à capite, non per spaciũ localem quod ibi nullum est, sed per interiectione pectoris, aliorumque membrorum.

Ad **OCTAVVM**, quod omnium videtur esse difficillimum ob ingenij humani imbecillitatem, respondeo, corpus quantum habere partem extra partem, si illud (extra) dicat habitudinem ad subiectum, non autem si dicat habitudinem ad locum. Et similiter cum in argumento colligunt; Ergo vbi vna pars, non est alia; dico rectè colligi, si illud (vbi) dicat internum partium in subiecto, nõ autem si dicat situm in loco; & hoc modo intelligitur quod ait Philosophus in partimento quantitatis, quandam speciem quantitatis consistere ex partibus habentibus positionem; loquitur enim de positione in toto, siue subiecto, non de positione in loco.

SED contra solutione quidam acutè instant; Corpus quantum habet partem extra partem in ordine ad totum seu subiectum; ergo & in ordine ad locum. Probatur consequentia. Nam pars corporis coexistit certæ parti loci: vel ergo eadem parti loci coexistit alia pars corporis, vel non; si non, ergo eadem in loco habet corpus illud partem extra partem, & post inde non est totum in qualibet parte: si coexistit, ergo eadem inter se partes corporis coexistunt. At hoc fieri nequit, cum inter se distent, & vna sit extra aliam, vt dictum est.

RESPONDEO; Nego primam illam consequentiam. Ergo & in ordine ad locum habet partem extra partem. Ad probationem

tionem dico, duas partes corporis, coexistere eidem parti loci. Cùm infertur; Ergo coexistunt etiam inter se; dico coexistere etiam inter se in loco, non tamen in subiecto; cuius ratio est saepe reddita, quia videlicet extensio, & distinctio partium in subiecto non impeditur, nec impediri potest, cùm sit essentialis; extensio & distinctio quoad locum, impediri possit, & re ipsa impediatur à Deo, cùm corpus Domini in Sacramento manet. Sed de his fatis.

CAPVT OCTAVVM.

Ostenditur Deum voluisse, et fecisse, vt re ipsa corpus Domini in Eucharistia præsens adesset.

DEMONSTRAVIMVS hactenus, non esse impossibile Deo corpus Domini in Eucharistiæ Sacramento verè ac realiter constituere: sequitur vt videamus, an voluerit id facere. Et Sacramentarij quidem vno ore Deum noluisse dicunt, quidquid tandem de potentia sit: id verò non aliter probant, nisi quia non videtur id neque vtile, neque decens. At nos habemus ommissis etiam Scripturis, & Patribus, testimonia credibilia nimis, & ad quæ nihil omninò responderi possit ab iis, qui Christianæ fidei nomen dederunt.

Ac PRIMVM quidem argumentum sumitur à natura, & cõditione hæresis. Illa enim tam aptè quadrat in opinionem Sacramentariorum, vt nulla sit in mundo hæresis, si illa non est hæresis. Quod si illa est hæresis, contraria erit veritas fidei, proinde veritas à Deo reuelata: atque ita cõstabit Deum hoc voluisse, & fecisse.

Conditio primaria hæresis est nouitas doctrinæ, vt veritatis Catholicæ antiquitas. Porrò nouitas his coniecturis conuincitur, si notari possint auctor, locus, tẽpus, si incipiat cum paucis sectatoribus, si cum admiratione, & perturbatione fidelium appareat; & si ei cõtradicatur, ad iudicium & examen adducatur, & tandem à Concilio Episcoporum, & cõsequenter à populis fidelibus condemnetur. Id enim in omnibus hæresibus grauioribus inuenitur, vt in Ariana, Nestoriana, Eutychiana, Pelagiana, & similibus.

Iam sententia Sacramentariorum habet auctorem suum certũ, Berengarium Turonensem natione, & Andegauensem